

Årstalen

Finansnæringens Hovedorganisasjons årskonferanse 3. april 2001

av adm. direktør **Arne Skauge**

Arne Skauge
arne.skauge@fnh.no

I Innledning

Intensiteten i EUs arbeid for å etablere et åpent indre marked for finansielle tjenester er forsterket. EUs regelverk slår direkte inn på rammebetingelser for norskbasert finansvirksomhet, og i stor grad parallelt for alle finansielle sektorer. Dagens årskonferanse hvor vi i plenum retter fokus mot den finansielle utvikling innenfor EU er en god illustrasjon på den betydning internasjonale forhold nå har for finansnæringen i Norge, og dermed også for vårt løpende arbeid i FNH.

FNH's næringspolitiske program for 2001 representerer på tilsvarende måte de felles interesser som var mye av grunnlaget for dannelsen av organisasjonen.

Jeg vil her særlig peke på:

- arbeidet for å følge opp Konkurranseflateutvalgets anbefalinger om å sikre konkurransedyktige rammebetingelser for norskbasert finansiering.
- sikre fremtidige pensjonsforpliktelser ved at alderspensjonen i folketrygden utover en grunnpensjon fonderes.
- at offentlige finansielle tjenester i størst mulig grad markedsbaseres
- FNH vil utarbeide en skadeforebyggende handlingsplan med sikte på å styrke den skadeforebyggende og skadereduserende innsats både innenfor og utenfor forsikringsnæringen.

I tillegg til disse høyest prioriterte arbeidsområder har vi utviklet konkrete mål og arbeidsplaner vedrørende verdipapirmarkedet, betalingsformidling og forholdet mellom personvern hensyn og bruk av personopplysninger.

Finansnæringens virksomhet er svært mangfoldig og vidtrekkende, og er på mange måter en avgjørende forutsetning for at andre sentrale deler av samfunnet skal kunne fungere på en rasjonell måte. En hovedpilar for næringens virksomhet er tillit, både til at kundene til enhver tid er sikret sine rettigheter etter kontrakt og lovgivning, og at den enkelte bedrift har ansvar for at måten den driver på er forsvarlig i vid forstand. Dette er en dimensjon ved næringens virksomhet som krever en

---

Arne Skauge er adm. direktør ved Finansnæringens Hovedorganisasjon.

kontinuerlig dialog og utvikling sammen med det samfunn vi er en del av, samtidig som vi også må oppfylle de tradisjonelle krav til markedsbasert virksomhet og lønnsomhet.

II Utfordringene for norsk økonomi

Finansnæringens interesser er best tjent med at norsk økonomi fungerer godt, med god vekst og god fordeling. *Går det godt for Norge, går det også godt for finansnæringen!* Næringen er dypt integrert og involvert i alle deler av norsk økonomi. En effektiv og lønnsom norsk finansnæring er således også en *forutsetning* for at vårt samfunns- og næringsliv skal fungere godt.

Siden tidlig på 1990-tallet har norsk økonomi opplevd en god og nesten sammenhengende vekstperiode. Sysselsettingen er siden 1993 økt med over 250.000 personer. Derfor er det nå *knapphet på arbeidskraft* som sterkest begrenser mulighetene for videre vekst. I denne situasjonen er det særlig viktig at myndighetene holder igjen på den samlede etterspørselen i økonomien, slik at vi ikke pådrar oss en høyere pris- og kostnadsvekst enn det hensynet til en forsvarlig *konkurranseevne* tilsier.

Selv om oljeinntektene foreløpig – og kanskje ennå i mange år – vil dekke over de langsiktige virkningene av den omfattende nedbyggingen av konkurranseutsatt sektor som nå skjer, er det en grense for hvor liten denne sektoren bør tillates å bli. Vi *vet* at en gang tar eventyret slutt – bare ikke akkurat når.

Det begynner å haste med nødvendige moderniseringstiltak med sikte på å bedre økonomiens virkemåte og øke produktiviteten.

Regjeringen har nylig tatt et prisverdig initiativ ved å lansere et program for *fornyelse av offentlig sektor*. Behovet er stort for en kritisk gjennomgang av hvilke oppgaver det offentlige skal prioritere å løse i vår moderne økonomi, og på hvilken måte det skal gjøres. Utviklingen med fristilling av tidligere offentlig virksomhet, privatiseringer, konkurranseutsetting og prising av tjenester som vi har hatt i noen år bør derfor fortsette.

Regjeringen fremmet, sammen med Langtidsprogrammet 2002-2005, før helgen en stortingsmelding om Retningslinjer for den økonomiske politikken. Der fastsettes en *handlingsregel* for forsvarlig bruk av oljeinntektene i årene fremover. Vi skal fremover kunne tillate oss å bruke noe av *avkastningen* på Petroleumsfondet årlig, men likevel ikke så mye at realverdien av fondet reduseres.

Regelen for bruk av oljeinntekter over statsbudsjettet tar derfor utgangspunkt i en *normal konjunktursituasjon*. I en situasjon med høy aktivitet i økonomien skal det holdes tilbake i budsjettpolitikken, mens det i nedgangstider kan gjøres større bruk av oljeinntekter for å sikre full sysselsetting. Slik sett fremstår handlingsregelen som en fornuftig tydeliggjøring av tidligere – men nok mindre konkretiserte – retningslinjer.

Regelen gir for eksempel *ikke rom* for mer bruk av oljeinntekter i år! Selv om 2001 er et år med svært høy

aktivitet i økonomien, vil bruken av oljeinntekter over statsbudsjettet motsvare om lag det som skal kunne brukes i en normal konjunktursituasjon. Handlingsregelen skal også ses på bakgrunn av at vi siden oljeeventyret startet har brukt langt det meste av de løpende

”Finansnæringens interesser er best tjent med at norsk økonomi fungerer godt, med god vekst og god fordeling. Går det godt for Norge, går det også godt for finansnæringen!”

oljeinntektene. Den er derfor ikke uttrykk for et fremtidig "frislipp", men tvert om en ambisiøs ambisjon om en forsiktig innfasning av oljeinntekter over tid i norsk økonomi.

Regjeringen har samtidig endret *retningslinjene for pengepolitikken*, og erstattet den tidligere kursmålsettingen med et eksplisitt *inflasjonsmål* over tid på 2 ½ prosent. For en liten åpen økonomi som den norske kan lav prisstigning over tid ikke oppnås uten stabil valutakurs, eller stabil valutakurs oppnås uten en prisstigning på linje med våre handelspartnere. Det er likevel verd å merke seg at Regjeringen har valgt å legge seg på et noe *lavere ambisjonsnivå* for prisstigningen enn det som gjelder for eurosonen. Også våre naboland Sverige og Danmark sikter – direkte eller indirekte – mot en prisstigning over tid på eller under 2 prosent.

Mer grunn til bekymring gir det imidlertid at Regjeringen, samtidig med at den har gitt pengepolitikken ett inflasjonsmål, ikke har tatt skritt til å gjøre Norges Bank mer skjermet for politisk overstyring eller press. Ikke uten grunn er sentralbanker ellers i verden som styrer etter et inflasjonsmål, samtidig gitt *selvstendighet* i fastsettelsen av sine virkemidler, og denne selvstendigheten er *forankret i lov*. Dette har vært ansett som en helt nødvendig forutsetning for at en pengepolitikk med et inflasjonsmål skal oppnå tilstrekkelig og varig tillitt i valutamarkedene. Den løsning som nå er valgt for pengepolitikken i Norge, bør derfor forankres gjennom endringer i sentralbankloven som gir Norges Bank en fri stilling på linje med andre tilsvarende sentralbanker.

Regjeringens Langtidsprogram tegner ellers et bilde av norsk økonomi som på mange måter fremstår som misunnelsesverdig sterk, med full sysselsetting og oljeinntekter som

synes å vokse inn i himmelen. Samtidig har vi lang erfaring for at det er i gode tider at kimen legges til problemer senere. Tross all vår rikdom må vi ikke glemme at det vi lever av er *eget og andres arbeide*! Det er bare ved å bruke vår viktigste ressurs – arbeidskraften – på en god måte at vi kan legge grunnlaget for en velferdsutvikling som er bærekraftig over tid. Dette er hovedbudskapet i Langtidsprogrammet, og vår største utfordring i årene som kommer.

III Året som gikk i finansnæringen

Resultater og soliditet

Finansnæringens økonomiske resultater i året som gikk var ikke de beste når en ser næringen under ett. Så vel livsforsikring som skadeforsikring hadde et svakt år, mens bankvirksomheten på sin side viste gode resultater.

Ser en på livsforsikringsselskapene så var det regnskapsmessige resultat på samme nivå som året før, noe som i hovedsak kan tilskrives økt realisasjon av aksjer. Som følge av utviklingen i verdipapirmarkedene ble imidlertid det verdijusterte resultat negativt og soliditeten ble svekket. Denne utvikling har fortsatt inn i inneværende år.

Resultatet i skadeforsikringsselskapene ble også betydelig svekket i forhold til året før. Riktignok var premieveksten sterkere enn erstatningsveksten, men det skjedde en sterk reduksjon i skadeforsikringsselskapenes finansinntekter som ble redusert med over 5 mrd kroner – en halvering i forhold til 1999. Det har gjennom flere år vært svake forsikringstekniske resultater i skadeforsikring. Sterk konkurranse om forsikringskundene har bidratt til vedvarende underregulering av premieinntekt i forhold til erstatningsutvikling siden 1995.

"Tross all vår rikdom må vi ikke glemme at det vi lever av er eget og andres arbeide!"

Bankene oppnådde relativt gode resultater i fjor til tross for en utvikling i retning av svakere inntjening på innskudds- og utlånsvirksomheten. Rentemarginen har som følge av sterk konkurranse vært under press gjennom flere år. Det gode resultatet må imidlertid ses i sammenheng med at mislighold og bokførte tap samlet sett fortsatt ligger på et lavt nivå og godt under det som må antas å være et normalt nivå over tid.

Priser, inntjening – konkurranse

Med visse mellomrom dukker spørsmål om prising av finansielle tjenester i et marked i konkurranse opp i mediene og i debatter ellers. Vi ser i dag en utvikling i retning av mer differensiert brukerbasert prising for banktjenester og en utvikling i retning av mer individualisert risikovurdering og prising i forsikring. I den siste tid har det særlig vært mye debatt om bankenes priser for betalingstjenester. Fra enkelte hold hevdes det at elektroniske betalingstjenester bør være gratis for kundene bl.a. fordi de utfører det meste av det manuelle arbeidet på sin egen PC.

Det er riktignok slik at elektroniske banktjenester er billigere å produsere enn papirbaserte tjenester, som sjekk og giro, men det er ikke slik at det ikke koster noe å tilby de elektroniske tjenestene. Spørsmålet blir derfor – hvem skal dekke disse kostnadene?

Bankene har lenge ment at det riktigste er at de som benytter en tjeneste selv betaler for den. Som i øvrig forretningsdrift bør det da helst være slik at kostnaden dekkes og at den investerte kapital oppnår en markedsmessig avkastning.

Tidligere dekket bankene mesteparten av

kostnadene ved å produsere betalingstjenester gjennom rentemarginen, dvs forskjellen mellom utlåns- og innskuddsrentene. Bankenes syn om å forlate en slik krysssubsidiert hadde bred politisk støtte. Forbrukerrådet mente også at krysssubsidiert var uheldig og at den som bruker en tjeneste også bør betale for den.

At bankene fra midten av 1980-tallet gradvis begynte å prise betalingstjenester direkte i stedet for over rentemarginen har ikke vært til skade for kundene, men tvert imot en stor fordel. Fra 1989 til i dag har rentemarginen sunket med ca 3 prosentpoeng, blant annet som følge av økt direkte prising av betalings-

tjenester og økt konkurranse i markedet. Dette tilsvarer en besparelse for kundene på over 15 milliarder kroner årlig i forhold til om marginen hadde vært uendret. Bankenes samlede årlige inntekter fra gebyrer i betalingsformidlingen utgjør til sammenlikning vel 4 milliarder kroner mot ca. 1 milliarder kroner i 1989. Inntektsøkningen er ikke bare en konsekvens av gebyrøkningen, men først og fremst som følge av at volumene har økt betraktelig i perioden.

Konkurransen om kundene er nå så sterk at enkelte banker har valgt å tilby visse elektroniske betalingstjenester gratis. Dette står de selvfølgelig fritt til å gjøre, men kostnadene forsvinner ikke av den grunn. Det at konkurransen gir seg slike utslag er greit, men det ville være svært uheldig om dette ble et allment fenomen og vi beveget oss til bake til en situasjon med krysssubsidiert. I det minste burde de som er opptatt av samfunnsøkonomisk effektivitet være bekymret over en slik utvikling.

*”Fra enkelte hold
hevdes det at elektro-
niske betalingstjenes-
ter bør være gratis for
kundene bl.a. fordi de
utfører det meste av
det manuelle arbeidet
på sin egen PC. ”*

Utvikling IKT

Selskap innenfor den såkalte nye økonomien eller IKT-sektoren, har slitt tungt det siste året. Kursene har rast og tilgangen på kapital til fortsatt satsing har blitt vanskelig tilgjengelig. Banknæringen, som selv er en av de største IKT-næringer, har imidlertid den kompetanse og finansielle ryggrad som er nødvendig for å bringe utviklingen videre.

Nettverksøkonomien har så langt ikke kunnet tilby en trygghet for at kommunikasjonen skjer på en så sikker måte som potensielle brukere forlanger. Dette er utvilsomt en viktig grunn til at de muligheter tele- og datateknologien allerede gir for e-handel, overføring av finansielle fordringer og fortrolige dokumenter ikke blir utnyttet i høyere grad enn tilfellet er. Banknæringen ønsker å innta en synlig og aktiv rolle i tryggingen av den elektroniske markedsplassen i vid forstand.

Utviklingsarbeidet er allerede i gang, og en vil i løpet av året gjennomføre en rekke pilotprosjekter. På noe lengre sikt er målet at privatpersoner, bedrifter, organisasjoner og offentlig forvaltning skal få sertifikater, såkalt Bank ID, som gjør at aktørene kan være sikre på identiteten til den person, bedrift eller lignende de kommuniserer med, og på at uvedkommende ikke kan se eller endre den informasjon som sendes eller mottas.

Siktemålet er at Bank ID sertifikater skal få en så vid utbredelse i markedet at bedrifter, organisasjoner og lignende kan benytte systemet i forbindelse med tilbud av egne varer og tjenester slik at de ikke selv skal behøve å bygge opp sitt eget system for autentisering i forbindelse med kjøp, salg, kommunikasjon mellom ukjente parter eller annen samhandling i åpne nett.

Lykkes banknæringen i sine bestrebelser her vil det være lagt et grunnlag for store effektivitetsgevinster i hele økonomien, inklusive den offentlige forvaltning.

IV Nordisk og europeisk integrasjon

Integrasjonsprosessen på europeisk nivå er i ferd med å skifte gir, om man kan si det slik. I EU foreligger en omfattende handlingsplan for finansielle tjenester med den ambisiøse målsetting at man skal ha på plass et integrert og effektivt felles finansmarkedet innen år 2005. For å få til dette taes det stadig i bruk nye typer av virkemidler. I tillegg til direktiver av den typen vi etter hvert er blitt vant til, er EU i ferd med å rette sin oppmerksomhet mot andre sider av de enkelte nasjoners lovgivning og infrastruktur som kan utgjøre barrierer for effektive grensekryssende tjenester. Blant annet gjelder dette nasjonale forbrukerregler, nasjonale krav til adferds-

regler i markedet, markedsføringsregler, skatte- og lovgivning m.v. Nye reguleringsmetoder tas i bruk i form av utenrettslige akter – som utvikling av felles tilsynsprinsipper innenfor verdipapirhandelen, code of conducts for kundebehandling og kontrakter, etablering av et felles nettverk for klagebehandling i forbrukertvister for å åpne markedet. En viktig drivkraft i EUs arbeid er fremveksten av et marked for finansielle tjenester basert på e-handel.

Det er ingen tvil om at effekten av disse tiltak vil slå fullt ut også i Norge som EØS-land. Det vil komme til å kreve mye betydelig tilpasningsevne både i norsk finansnæring og

”Det er grunn til å tro at konkurransen på det norske markedet fra finansmiljøer som baserer seg på andre lands rammebetingelser fortsatt vil øke kraftig i tiden framover.”

fra norske myndigheter i deres tilretteleggelse av rammevilkårene for næringen.

Finansmarkedet i Norden har de siste årene vært preget av restrukturering, konsolidering og økende integrasjon over landegrensene. Om lag 30-35 prosent av det norske bankmarkedet dekket av finansbedrifter som har en forankring i internasjonale finanskonsern. Innen skadeforsikring er denne andelen enda høyere. Det er grunn til å tro at konkurransen på det norske markedet fra finansmiljøer som baserer seg på andre lands rammebetingelser fortsatt vil øke kraftig i tiden framover.

Ny konkurransedimensjon i sparemarkedet

Dersom vi retter blikket mot sparemarkedet i Norge, som nå er i kraftig utvikling etter at folk flest har forstått at en trenger sparing i tillegg til folketrygden for å sikre sin alderdom, vil vi se at konkurransen er i ferd med å få en helt ny dimensjon. Som så ofte før er både myndigheter og presse opptatt av å se om norske bedrifter er for store og har for stor markedsmakt basert på historiske tall om størrelse og markedsandeler. Ser vi derimot på tilgang på kunnskap og kompetanse om sparing og kapitalforvaltning kombinert med distribusjonsnett og markeds kunnskap, viser dette klart at vi må vokte oss vel for å bli for opptatt av historiske tall og for lite opptatt av våre utfordringer i årene framover. Faktum er at konkurransen er sterkere enn noen sinne i det norske sparemarkedet. Utvikling kan illustreres med en tabellarisk oppstilling av fordelingen av sparemidler fra kunder i store nordiske finanskonsern.

I tabellen er for øvrig Forenings Sparebanken og SE-banken slått sammen, da disse nylig har inngått fusjonsavtale. Dette illustrerer for øvrig den raske strukturelle utvikling. Når vi også kjenner ForeningsSparebankens strategiske samarbeid med Sparebank 1-gruppen, ser vi at dette er nok en sterk aktør i det norske markedet.

V Behov for internasjonalt konkurransedyktige rammebetingelser

Hope-utvalget avga sin utredning 28. mars 2000 om konkurranseflater og rammebetingelser i finansnæringen (NOU 2000: 9). Utvalgets tilrådinger var enstemmige og danner således et godt utgangspunkt for arbeidet med å sikre konkurransedyktige rammebetingelser for norskbasert finansnæring. Spesielt viktig er det at utvalget på generelt grunnlag går inn for at regelverk og rammevilkår for øvrig i Norge skal være tilsvarende med det som er vanlig i andre land.

Etter lengre tids nøling har Finansdepartementet i det siste vist etterlengtet handlekraft når det gjelder oppfølgingen av Hope-utvalget. Departementet har i den senere tid imøtekommet næringen i en del viktige saker.

Det er imidlertid betydelige utfordringer knyttet til både å ta igjen det tapte og å løpende tilpasse regelverket til den dynamiske utviklingen i EU.

Viktige tiltak som:

- godkjenning av at fondsobligasjoner som kjernekapital i finansinstitusjoner anses som gjeldsinstrument i skattesammenheng.
- tilbakeføring til "normale" regler for vektning av boliglån i kapitaldekningsregelverket.
- oppmykning av Kredittilsynets retningslinjer for godkjenning av tidsbegrenset ansvarlig lånekapital

har vært verdifulle skritt for å redusere konkurransehandikap for norske finansbedrifter.

Samling av kapitalforvaltningsmiljø i finanskonsern

En annen høyt prioritert sak hvor finansministeren gav positive signaler på samrådet 12. februar var spørsmålet om adgangen til å samle kapitalforvaltningsmiljø i finanskonsern. Kredittilsynet er bedt om å utrede prak-

sis i andre land, og departementet vil deretter ta stilling til mulige endringer i regelverket.

Ut fra hensynet til norske forvaltningsmiljøers konkurranseevne over tid, spesielt i forhold til internasjonal forvaltning, er det viktig å komme frem til like fleksible løsninger som i flere av våre nordiske naboland, og andre EU-land.

Verdipapirisering

Hope-utvalget pekte på at norske kredittinstitusjoner og andre finansinstitusjoner vil stå overfor konkurranseulemper dersom de ikke sikres tilgang til nye finansielle instrumenter som obligasjoner med særskilt sikkerhet og verdipapirisering. Finansministeren gav på samrådet klart positive signaler når det gjelder obligasjoner med særskilt sikkerhet, men var mer forbeholden når det gjaldt verdipapirisering.

I denne sammenhengen kan det være verd å minne om den svenske proposisjon om verdipapirisering som ble framlagt 16. november 2000. Her fremgår det at den svenske regjering mener at verdipapirisering vil:

- gi et mer likvid annenhåndsmarked for obligasjoner, der kredittrisiko kan prises og omfordeles mellom forskjellige aktører
- vil minske systemrisiko og effektivisere kredittallokering i så vel finansforetak som andre foretak
- vil forbedre risikohåndteringen og øke stabiliteten i det finansielle system
- vil redusere lånekostnadene

Tilsvarende argumenter har gyldighet også i Norge.

Moms på tjenester

Generell merverdiavgift på tjenester innføres i Norge fra 1. juli i år, slik systemet lenge har vært i EU. Finansielle tjenester er i all hovedsak unntatt fra avgiftsplikt. Avgiftsreformen kan likevel få *betydelige kostnadmessige og administrative virkninger* for næringen. Fordi finansbedrifter hovedsakelig leverer avgiftsfrie tjenester, vil utgifter til moms på kjøp av varer og tjenester bare i liten grad kunne trekkes fra. Avgiften må dermed i første omgang bæres av finansbedriften selv, men vil selvfølgelig bli søkt dekket inn i de

priser som stilles overfor kunder. Kundene på sin side vil ikke få noen spesifisert moms på "regningen" fra finansbedriften. Næringslivskunder vil derfor bli belastet med såkalt "*skjult moms*" ved betaling for finansielle tjenester, som de ikke kan trekke fra, slik tilfelle er for momsbelagte innkjøp. Dette vil kunne bidra til å svekke deres kostnadmessige konkurranseevne vis a vis bedrifter i land som enten ikke prakti-

serer et merverdisystem, eller som har gitt sine finansbedrifter spesielle lettelser i regelverket for betaling av avgift. Slike lettelser er i stor grad innført i EU.

For finansnæringen er det derfor viktig at reformen implementeres på en måte som ikke stiller dem i en avgiftsmessig ugunstig situasjon i forhold til konkurrenter fra EU. Spesielt viktig er det at konkurranseevnen ikke svekkes i forhold til konkurrenter fra land som Danmark og Sverige, som allerede har en betydelig tilstedeværelse i det norske markedet. Det bør derfor innføres en *vid definisjon* av finansielle tjenester, som også inkluderer mange av de tjenester som finansbedriftene selv kjøper. Videre bør regelverket åpne for

"Generell merverdiavgift på tjenester innføres i Norge fra 1. juli i år, slik systemet lenge har vært i EU. Finansielle tjenester er i all hovedsak unntatt fra avgiftsplikt. "

fritak for inngående avgift på tjenester som inngår som en *integrert del* av en finansiell tjeneste, slik regelverket praktiseres i EU.

Finansdepartementet har før helgen sendt på høring utkast til forskrifter om blant annet avgrensningen av finansielle tjenester i forhold til avgiftsplikten. Men fortsatt er det meste uavklart. Samtidig begynner tiden å bli knapp frem til reformen skal trå i kraft. Finansbedriftene vil måtte gjøre betydelige tilpasninger i sine IKT-systemer for å håndtere merverdiavgiften, noe som i seg selv tilsier at det innføres sterkt forenklede regler for betaling av avgift – også det på linje med slik det praktiseres i våre naboland.

Konkurransedyktige vilkår på innskuddspensjonsmarkedet

Hope-utvalget gikk inn for modernisering av virksomhetsreglene i livsforsikring, og uttrykte blant annet en målsetting om at livsselskapene skal få konkurransedyktige rammevilkår i sparemarkedet. Innskuddspensjonsloven med tilhørende forskrifter trådte i kraft 1. januar 2001. Et spørsmål av stor konkurransemessig betydning som ennå ikke er endelig avklart, er hvilke produkter liv- og fondsforsikringsselskaper kan tilby etter denne loven. Flere land som for eksempel Irland, England og Luxembourg har tolket EU-regelverkets relativt vagt utformede krav til minste forsikringselement på en slik måte at det, overført på norske forhold, vil være godt tilpasset et prinsipp om likeverdige konkurransebetingelser mellom ulike typer finansinstitusjoner, både innenlandske og utenlandske.

Dette spørsmålet er i praksis avgjørende for hvilken rolle den norske livs- og fondsforsikringsselskaper vil kunne spille i innskudds-

pensjonsmarkedet i konkurranse med bl.a. utenlandske konkurrenter, forvaltningsselskap for verdipapirfond og banker. Sakens betydning illustreres av at flere norske livsselskap i slutten av januar gikk ut i pressen og erklærte

at etableringer i EU-land som for eksempel Irland og Luxembourg vil være aktuelt å vurdere, dersom de norske rammebetingelsene på dette punktet ikke blir tilfredstillende.

Selv om Finansdepartementet dessverre ennå ikke har avfyrt "startskuddet" i form av kon-

krete regelverksendringer, har departementet nylig gitt en viktig politisk intensjonserklæring om å imøtekomme næringen. Utfordringen nå er å omsette disse gode intensjoner i raske regelverksendringer slik at norske selskaper kan selge produkter på like vilkår som utenlandske konkurrenter som allerede opererer i markedet. Vi er allerede på overtid, og det haster med å få dette på plass.

Men det skal også sies at året 2000 har vært et aktivt år med å modernisere og forbedre rammebetingelsene for livsforsikring og pensjonssparing.

VI Den demografiske bomben

La meg til slutt si noen ord om det som kanskje er den største utfordringen vi som nasjon står overfor de nærmeste tiårene – det som er kalt "*den demografiske bomben*". At befolkningen blir eldre har vi til felles med de fleste øvrige industriland – faktisk er aldringen i seg selv mindre dramatisk hos oss enn i de fleste andre land. Likevel vil Norge – uten omfattende reformer – kunne stå overfor en *raskere økning* i pensjonsutgiftene enn i nesten noe annet OECD-land i de kommende 50 år! Dette har blant annet sammenheng med at stadig flere opparbeider seg fulle rettigheter i

folketrygden og at uføre- og annen tidligpensjonering øker. Utgiftene i folketrygdens alderspensjon er beregnet å øke fra i overkant av 7 prosent av BNP i dag, til 17 prosent i 2050.

Samtidig har Norge kanskje de beste forutsetningene av alle for å møte denne utfordringen. Ingen stat i OECD er så rik som den norske, og med fortsatt høye oljepriser er utsiktene gode til at pengerikdommen vil øke ytterligere. Ved utgangen av dette året er det beregnet å stå ca. 600 milliarder kroner på Petroleumsfondet. Men på samme tidspunkt vil verdien av forpliktelsene i folketrygden utgjøre 3.000 milliarder kroner! Det er derfor nødvendig med høy oppsparing også i årene som kommer.

Finansnæringen har lenge tatt til orde for at *folketrygdens tilleggspensjon* – ut over minstepensjonen – burde *fonderes*. Nåverdien av tilleggspensjonene utgjør ca 650 milliarder kroner og øker med anslagsvis 35 milliarder kroner om året. Midlene er derfor langt på vei til stede for å fondere allerede etablerte rettigheter, og for fremover å makte de nødvendige årlige avsetningene gjennom årlig avkastning.

Fondering vil i seg selv ikke løse problemene med de økte pensjonsforpliktelsene, men vil bidra til å skape økt *trygghet* for pensjons-

rettighetene og større finanspolitisk disiplin ved å tydeliggjøre forpliktelsene. *Privatfondering* vil dessuten bedre tilgangen på langsiktig kapital for investeringsformål, vitalisere det norske verdipapirmarkedet og kunne bidra til å øke privat eierskap.

Regjeringen har nå nedsatt en *Pensjonskommisjon* som skal avklare hovedmål og prinsipper for et samlet pensjonssystem. I mandatet inngår at det skal gjøres en vurdering av om fondering kan bidra til å sikre et bærekraftig pensjonssystem. Langt på vei er dette spørsmålet allerede utredet av Molandutvalget, som avga sin innstilling for snart tre år siden. Nå er det først og fremst den *politiske beslutningen* som mangler, og som vi håper at arbeidet i Pensjonskommisjonen vil bidra til. FNH mener at det haster med å finne bærekraftige løsninger på pensjonsutfordringene, men også at spørsmålet om fondering kan vurderes nokså uavhengig av hvilke konkrete rettigheter pensjonssystemet skal gi fremover. For en avklaring av *finansieringsspørsmålet* vil det være uheldig å måtte vente ytterligere i 2 ½ år, som er den tid kommisjonen har fått til sitt arbeid.

FNH er invitert til å delta i kommisjonens råd, og ser frem til å være med å legge til rette for et moderne pensjonssystem som kan få en bred politisk forankring.